

ΤΟ γιό-γιό, τὸ παιγνίδι τῆς μόδας, ποὺ τὸ ἐλάσανε τὸ καλοκαίρι στὴς Ἐφοπάρχες λουτροπόλεις ἕνας νεαρὸς Ἀμερικανὸς, ὁ Τόμας Κοϊν, ἔχει διαδοθεῖ περὶ σ' ὅλο τὸν κόσμον, σὰν μὴ τρομακτικὴ ἐπιδημία.

Παντοῦ, στὸ δρόμο, στὸ ἑξαροπλοστεῖο, στὸ σαλόνι, στὸ θέατρο, στὸν κήλο καὶ μέσα στὸ λεωφορεῖο ἀκόμα, θὰ ἴδῃτε σημεῖρα πλήθη μικρῶν καὶ μεγάλων νὰ γιο-γιόταρουν.

Ξέρετε, φυσικά, πὼς εἶνε τὸ γιό-γιό. Τὸ μικρόν αὐτὸ τῆς νέας ἐπιδημίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μικροὺς δίσκους, χονδρῶς σὰν μεγάλα κομμάτια φαμπούτε, ἐνομήνους μ' ἕνα μικροσκοπικὸ ἄξονα, δὲ που τυλίγεται ἕνα κορδόνι μακρὸ ὡς ἕνα μέτρο κα' ἀκόμα πὸ πολύ. Γιὰ ν' ἀπολαύσετε λοιπὸν αὐτὴ τὴ νέα διασκεδάσι, κρατᾶτε τὴν ἀκρὴ τοῦ κορδονιοῦ κα' ἀφίνετε τὸ γιό-γιό νὰ ξετυλιχθῇ καὶ νὰ πέσῃ κατακορύφως. Ἡ φόρα του ὅμως τὸ ξανατυλίγει κορδόνι στὸ κορδόνι του καὶ τὸ ἀνεβάζει πάλι ὡς τὸ χέρι σας. Κα' αὐτὸ εἶνε ὅλο! Αὐτὸ τὸ ἀνεβοκατέβασμα τοῦ γιό-γιό σπὸ κορδόνι του ἔχει ξετρελλάνει ὅλο τὸν κόσμον.

Προσέξτε ὅμως. Μὴν τῆτε πὼς τὸ παιγνίδι αὐτὸ εἶνε μὴ καινοῦργια ἀμερικανικῆς ἀνοησίας. Τὸ γιό-γιό εἶνε ἕνα πατὴρζακο παιγνίδι. Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα, εἶνε ἑλληνικὸ κα' ὄχι γατοῦνέζικο. Μὴ σὰς φανταίνεται παρῶσιν. Οἱ πρόγονοί μας εἶχαν κα' αὐτοὶ τὴν ἀφρένια νὰ διασκεδάζωιν μ' αὐτὸ, ἄπὸς διασκεδάζωινε κα' ἐμεῖς σημεῖρα. Ἄν δὲν τὸ πιστεύετε, ἀνοίξτε τὸ «Λεξικὸ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαίων Ἀρχαιοτήτων» τοῦ Ντάραματσογ καὶ τοῦ Σάλιο καὶ κοιτάξτε στὸ ἄρθρον ludii. Θὰ βροῖτε ἐκεῖ πέρα μὴ πιστὴ περιγραφή τοῦ σημερινοῦ γιό-γιό καὶ θὰ τὸ ἴδῃτε ζωγραφισμένον σὲ πολλὰ ἀρχαῖα ἀγγεῖα. Θὰ μάθετε ἀκόμα, πὼς στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖον τῶν Ἀθηνῶν ὑπάρχουν πολλὰ γιό-γιό ἀπὸ... τετρακόττα (ὀπτὴ γῆ). Μ' αὐτὰ τὰ πῆλαια γιό-γιό ἔπαιζαν κα' οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας.

Ἀπὸ τότε ὅμως τὸ γιό-γιό ἐχάθηρε ἀπ' τὸν κόσμον καὶ δὲν τὸ ξαναβλέπομεν, παρὰ μόνον κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μάλιστα αὐτὴ μοσοῦμε νὰ βεβαιώσωμε πὼς ἄρχισε ἡ ἐξωφρενικὴ τρέλλα του.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πὸ πῆλαια καὶ τὰ πὸ περιεργὰ «δοκιμαθέντα» ποὺ ἔχομε γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ γιό-γιό, εἶνε καὶ ἡ ὁμορφὴ προσωπικογραφία τοῦ μικροῦ «δοκίμου» τῆς Νορμανδίας, τοῦ μέλλοντος Λουδοβίκου XVII ἀπὸ τὴν κ. Βιζὲ Λεμπρέν, ποὺ βροῖκεται στὸ Μουσεῖον τῆς Ὠζέ. Ἀπειρὲς φωτογραφίες αὐτοῦ τοῦ πορτραῖτου δημοσιεύθησαν τὸν τελευταῖον καιρὸ σ' ὅλες τῖς Ἐυρωπαϊκὰς ἐφημερίδας. Καὶ ξέρετε γιατί; Ἀλλοῦστατα γιατί ὁ μικρὸς Λουδοβίκος, ποὺ ἦταν τότε —τὸ 1789— ἐπ' ἀνωτάτω τεσσάρων χρόνων, κρατᾶει —ὅπως βλέπετε καὶ στὴν εἰκόνα μας— μὲ τὸ δεξιὸν τὸ χέρι ἕνα γιό-γιό ἀπ' τὸ κορδόνι του. Ἦταν τὸ ἀγαπημένον του παιγνίδι.

Τὰ γιό-γιό τῶν Ἐμυγκρέδων.

Η ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

ΤΟ ΓΙΟ-ΓΙΟ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Τὰ πῆλαια γιό-γιό τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου μας. Ἡ τρελλὴ μόδα του στὴ Γαλλία κατὰ τὸν 18ο αἰῶνα. Οἱ «Ἐμυγκρέδες» καὶ ἡ «Ἐμυγκρέττες». Τὰ σατυρικὰ τραγευδάκια του. Τὸ γιό-γιό καὶ ἡ περιπέτεια τοῦ πρίγκηπος τῆς Οὐαλλίας στὰ 1791. Τὰ «μπανταλέρ» καὶ τὰ «κιουῖζ» τῶν Ἀγγλων. Τὰ περίφημα γιό-γιό τοῦ Μουσείου τῆς Ρευσέν. Τὸ γιό-γιό εἶνε ἑλληνικὸ παιγνίδι, κτλ. κτλ.

ἀπὸ πολὺτιμο ξύλο l...

Τὸ γιό-γιό τότε τὸ λέγανε «Κράν» ἢ «Νορμανδικὸ παιγνίδι». Ἀρχότερον ὅμως τὸ βαπτίσανε «Ἐμυγκρέττες». Κα' αὐτὸ τὸ ὄνομα δὲν ἦταν παρὰ ἕνα χαριτωμένον πείραγμα γιὰ τοὺς βασιλόδρονας, γιὰ τοὺς «Ἐμυγκρέδες» τοῦ καιροῦ ἐκείνου.

Ὅπως τὸ γιό-γιό δηλαδὴ κρεμαῖται στὸ κορδόνι του κα' ἔσπερα ἀνεβαίνει πάλι βιαστικὰ ὡς ἐπάνω, ἔτσι κα' ἐκεῖνοι ἐφρευγαν στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ σωθοῦν καὶ μὴ μὲς εἴδωσαν τὴν εἰσαγωγὴν ξαναγυρίζανε πάλι βιαστικὰ στὴ Γαλλία, καὶ ν' ἀρπάζωιν ὄψηλές θέσεις καὶ ἀξιώματα. Εἶχαν φτιάξει μάλιστα κα' ἕνα σατυρικὸν τραγευδάκι γιὰ τὴν «Ἐμυγκρέττες» καὶ τοὺς «Ἐμυγκρέδες», ποὺ ὅταν γυρίζαν ἀπ' τὸ ἐξωτερικὸ κα' ἐπέφταν στὰ χέρια τῶν ἐπαναστατῶν, σπάνια γλιτώναν ἀπ' τὴν κρεμῖα, τὸν «τροχὸν» ἢ τὴν χαρμάνιλα. Τὸ τραγευδάκι λοιπὸν τοῦ γιό-γιό εἶνε αὐτὸ ἐδῶ :

Κάποιος μὲ πνεῦμα ξηλεντό, λέει πὼς τὸ παιγνίδι αὐτὸ, οἱ «Ἐμυγκρέδες» μας τὸ κάνανε (πειὰ μόδα, γιατί, ὅσο κα' ἂν εἶνε δὰ κοινὸ, παίζουν μὲ τὸ σκονὶ καὶ μὲ τὴ ροδα...

Ἡ «Ἐμυγκρέττες» ἀφῆρε ἐποχὴ στὴ Γαλλία, ὡς τὰ ἡμερολόγια τοῦ 1792, καθὼς κα' ἕνα πλήθος χαλκογραφίαις σατυροῦν τὴ μαγία τοῦ κόσμου ποὺ ἔκανε σὰν τρελλὸς μ' αὐτὸν τὸν διαβολάκο.

Σὲ μὴ γελιογραφία μάλιστα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποία φυλάγεται σήμερον στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Παρισιοῦ καὶ τὴν ὁποία δημοσιεύομε ἐδῶ, βλέπομε τὸν ὑποζυγίτη Μιραμιτό, τὸν περιφρῶ «Μιραμιτό Τονό», ὅπως τὸν ἔλεγαν τότε, γιατί ἦταν χοντρός σὰν βαρέλι, μὲ τὴ μεγάλη στολὴ τῆς λεγεῶνος τῶν οὐσάσων τοῦ θανάτου, νὰ παῖξῃ μὲ τὸ ἀριστερὸν τὸ χέρι μὴ «Ἐμυγκρέττες». Στὸ βάθος, ἕνας διπλὸς οὐσάσιον παῖξῃ κα' αὐτὸς μὲ τὰ γιό-γιό του! Σ' ἄλλες πάλι σατυρικὰς χαλκογραφίαις τῆς ἐποχῆς βλέπει κανεὶς ὁλόκληρα συντάγματα μὲ τοὺς ἀξιώματικούς τους ἐπὶ κεφαλῆς, νὰ εἶνε ὀκλιωμένα... μ' «Ἐμυγκρέττες» καὶ τοὺς τιμηκανιστὰς νὰ παίζουν τὸ τῆμασόν τους, χτυπώντας το μ' ἕνα γιό-γιό!

Ὁ μικρὸς Λουδοβίκος 17ος μὲ τὸ γιό-γιό του. (Πορτραῖτο τῆς Λεμπρέν).

Μιὰ ἄλλη πάλι σατυρικὴ χαλκογραφία, σχετικὴ μὲ τὸ γιό-γιό, ποὺ κυκλοφόρησε τὸν Φεβρουάριον

του 1791 στο Λονδίνο, έγινε άφορη ένος συνταρακτικού σκανδάλου. Η γλωσσολογία αυτή παρουσιάζει τον πρόγονο της Ουαλλίας, τον μέλλοντα Γεώργιο IV, να παίζει με μεγάλη άφοροσία το γιό-γιό του, ενώ ή μίση Φίσιχμετρετ, ή μοργανατική σύζυγός του, φιλελεύθερα αλλά του σκανδαλωδώς μ' έναν νεαρό αιδωλό...

Κατόπιν αυτού, όλα τα βιβλία, τα περιοδικά κ' ή εφημερίδες έκείνης της εποχής, όταν έκαναν λόγο για την «Εμυγκρότητα», την έλεγαν πάντα εισαγωγή του πρόγονου της Ουαλλίας. Γιατί άπλούστατα το λάθημα του πρόγονου είχε μείνει άξεχαστο...

Οι «Τόμους» σ' ένα τελευταίο άρθρο τους για το γιό-γιό, έγραφαν πως ή μόδα του κρότσης στην Αγγλία ως το 1830. Οι «Άγγλοι το έλεγαν εμπαυτάρδο ή εκουίτζ», που θα πη αίνιγμα ή κοροϊδία. Και μήπως είχαν άδικο ; «Υπάρχει μεγαλύτερη κοροϊδία άπ' το γιό-γιό ;

Η τρέλλα αυτού του παιχνιδιού ώστόσο, δεν έσταμάτησε, στο 1830. Σ' ένα σάτισο που δημοσιεύθηκε το 1862 στο «Πόντρε», στο μεγάλο εικονογραφημένο περιοδικό του Λονδίνου, βλέπουμε δυό χαμίνια να ρίχνουν στο πρόσωπο μιάς τρομοκρατημένης και χοντρής κυρίας τα γιό-γιό τους !

Μ' άλλα λόγια, ή γιογιότητα ήταν πάντα μια ένδημηκή άφοροσία...

Στο «Λεξικό της πρακτικής ζωής» του Μπελέν, βρισκόμας επίσης μια λεπτομερή περιγραφή της «Εμυγκρότητας» που έξασολούθησε να διασπαράξει τον κόσμο στη Γαλλία και κατά ή Δευτέρα Αύτοκρατορία.

Καθώς φαίνεται, δηλαδή, το γιό-γιό γινόταν κάθε τόσο της μόδας, τότε στο Παρίσι και τότε στο Λονδίνο.

Πολλά Μουσεία της Γαλλίας έχουν στις βιβλινές τους διάφορα είδη γιό-γιό. Το Μουσείο της Ρουέν μάλιστα έχει δώδεκα άπ' αυτά, που είνε τα πιο σπάνια και τα πιο όμορφα άπ' όσα υπάρχουν.

Είνε άληθινά κομποτεχνήματα. Άλλα είνε φτιαγμένα από ελεφαντόδοντα κ' άλλα από πολύτιμο ξύλο. Όλα δέ είνε σπουδαμένα με διάφορα σχήματα και πολυτίμους λίθους ! Ένα άπ' αυτά, έργον του «κόλιτου» Ρολλέ, ένος περιφήμου χαράκτου, παρουσιάζει αναγλυφικώς άπ' τή μια μεριά μια Φλαμανδική γιορτή, που είνε μικρογραφία του γνωστού ζωγραφικού πίνακος του Ζενέ και άπ' την άλλη το «Εμπόριο των μαύρων», μια άλλη μικρογραφία ένος τυπωλό του Άγγλου ζωγράφου Μόρλαντ.

Κ' επειδή, όπως ξέρομας, το εμπόριο των μαύρων καταργήθηκε από την Κονσταντινή στις 4 Φεβρουάριο 1794, το γιό-γιό αυτό θα κατασκευάστηκε εκείνη την εποχή ή λίγο άργότερα.

Η «Εμυγκρότητα» του Μουσείου της Ρουέν δεν είνε πιο μεγάλη από τα σημερινά γιό-γιό. Έκτός από μια μόνο που έχει διάμετρο 175 χιλιοστά, όλες ή άλλες έχουν διάμετρο από 65 ως 90 χιλιοστά κ' αντί για κορδόνια, μια τρίχρημη κορδέλλα. Υπήρχαν όμως κ' «Εμυγκρόττες» μεγάλες σαν πιάτα, όπως βλέπομας σε πολλές χαλκογραφίες. Αύτη όμως ή υπερβολική «έξογκασία» τους φαίνεται πως έκανε τον κόσμο να τις βαρεθεί στο τέλος κ' έτσι άρχισε σιγά σιγά να περνάει πια ή μόδα τους, για να ξαναραφή σε λίγο στον Καναδά και στις Ήνωμένες Πολιτείες.

Οι Άμερικανοί λοιπόν εμπλοφόρους, όταν μάζ παρουσιάζουν τώρα το γιό-γιό για δικούς τους παιχνιδάκια. Το γιό-γιό είνε δικό μας !

Είνε ένα έλληναζό παιχνίδι κ' όσοι δεν το μιστούν αυτοί, άς πάνε να ιδούν τα... πλάγια γιό-γιό στο Άρχαιολογικό Μουσείο μας

ΣΟΦΑ ΔΟΓΜΑ

— Η εύτυχία μάζ δίνει τους φίλους, μιά ή δυτηρία τους, δικιάςει.

— Το μόνο άπαράβατο και άνεξερείνητο μυστικό που κρατάει με θρησκευτική ευλάβεια ή γυναίκα, είνε... ή ηλικία της.

— Η άρετή σαν το πτόμα χάνεται στη θάλασσα του σιμφέροντος.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ

Η ΠΙΟ ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Έφημερίδες που τυνώνονται σε πανί και που χρησιμεύουνται και ως... μαντήλια. Μια εφημερίς που κυκλοφορεί κάθε έκατό χρόνια. Η «Βασιλική», εφημερίς που κυκλοφορούσε σ' ένα αντίτυπο. Η έμπνευσις ένος Άμερικανού ζωχαροπλάστου. Πώς συνεδύαζε την πνευματική με τη σωματική τρεφή. Η εφημερίς—γλύκισμα !

Τα παράδοξα της δημοσιογραφίας δεν περιορίζονται μονάχα στις εφημερίδες των τυφλών, των οποίων τα γράμματα είνε έκτυπα για να διαβάζονται με την άφή, ούτε και στη λαθροβία εφημερίδα των Λωποδουτών που έξεδίδετο άλλοτε στη Νέα Υόρκη και παρομοία της οποίας έκδίδεται σήμερα στο Σιάγκο από τους λαθροπλάστους των ολιγοπνευματωδών κοτών.

Υπάρχουν ακόμα πιο παράδοξα δημοσιογραφικά εκπαινεύματα, από τα όποια άξίζει ν' αναφέρουμε μερικά.

Στη Ν. Υόρκη, π.χ., κυκλοφόρησε προ άίχρον έτών, επί άρκετό καιρό, μια μικρή εφημερίδα, ή οποία τυπωνόταν έπάνω σε... λεπτό ύφασμα. Μετά το διάβαμα, ο άναγνώστης μπορούσε να την πλύνει και να τη χρησιμοποιή για... μαντήλι !

Στο Παρίσι επίσης, ή «Μεγάλη Έφημερίς», ή όποια έξεδίδετο άλλοτε, τυπωνόταν επί άρκετό διάστημα έπάνω σε λεπτό ύφασμα, το όποιο μπορούσε κατόπιν να πλυθεί με σαπουνάδα και να καθαριση έντελώς, επειδή ή μεγάλη του χρησιμοποούνταν για το τυπάμα, δεν ήταν άνεκτήριμος. Άν λάβουμε δέ υπ' όψιν, ότι ή εφημερίδα αύτη είχε μήκος 1.25 και πλάτος 0.90 του μέτρου, θα μπορούσε κανείς περίφημα να φτιάξει από το ύφασμά της 4-5 μαντήλια κ' ένα ποικαίσιμο ακόμα !

Στη Ν. Υόρκη τυπώνεται και κυκλοφορεί κάθε... έκατό χρόνια, την ήμερα της επέτειου της Άμερικανικής άνεξαρτησίας, ή «Τετρακόπη» Εικονογραφημένη Άσθής.

Η εφημερίς αύτη άποτελείται από 8 σελίδες, χωρισμένες σε 13 στήλες, το δέ τυπογραφικό της χαρτί είνε τόσο χοντρό, ώστε το κάθε φύλλο ζυγίζει 15 χιλιογράμματα ! Αντίθετα όμως άπ' την έπιθεωρηση αύτη, ή όποια κυκλοφορεί σε έκτακτάμια αντίτυπων, ή «Βασιλική Έφημερίδα», που έβγαζε στην Πετρούπολη «κυκλοφορούσε» σ'... ένα μόνο αντίτυπο, προορισμένο για τον Τσάρο.

Ηταν δηλαδή κάτι πόρομο με την «Αύτοκρατορική Έπιθεώρηση» της Βιέννης, ή όποια τυπωνότανε σε τρία αντίτυπα, άπ' τα όποια το ένα το έπαιρνε ο αιδωκράτωρ, το άλλο ο αρχικαγκελεύαρος και το τρίτο ο ύπαρχος των Έξωτερικών.

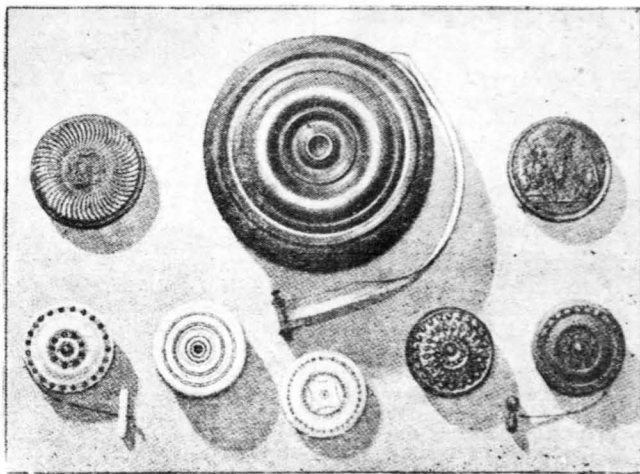
Όσα σ' είπαμε ως τώρα, είνε βέβαια άρκετά περίεργα, εκείνο όμως που φτάνει μέχρις έξοφρενικωδ, είνε ότι ένας... ζωχαροπλάστης—ποιητής άπ' τή Βολυμπόρη της Άμερικής έξέδωκε κάποτε μια έθδοραδικά φιλολογική έπιθεώρηση, την όποια μπορούσε κανείς, άφορ τή διάβαση, να... τή φάει.

Ο ζωχαροπλάστης αυτός είχε κατορθώσει να κατασκευάση από γλυκινιάτη ζύμη, λεπτότατα και άρκετά εύλύχστα φύλλα, που χρησιμοποιούσε για την έδωρα του περιοδικού του.

Το κείμενο κατόπιν το έγραφαν αναγλυφικώς σε σκελετά είδοια καλλιγράφα κιάλληρα, ένω άλλοι, επίσης είδοια, καταγινόντουσαν με την εικονογράφηση του περιοδικού, σαμάρωντας πολύχρους και καλλιτεχνικώτατες εικόνες από γίλια—δυό ζωχαροπλάστια μίγματα. Κάθε Σάββατο έδοδα που έξεδίδετο ή «Ζωχαροπλάστης έπιθεώρησης», έφερχαν οι κάτοικοι της Βολυμπόρης και κατάκλιαν το κατάστημα του έρευρητικού ζωχαροπλάστου, άδημιώνοντας να ιδούν το κανονίγιο σφύλλο και να καταβροχθίσουν κυριολεκτικώς και μεταφορικώς το περιεχόμενό του.

Ο όπκοκώης Μιχαήλω με το γιό-γιό του.

Διάφορα είδη γιό-γιό (έμυγκρόττες), εύρισκόμενα στο Μουσείο της Ρουέν.